

Pradžia>Šeimos teisė ir paveldėjimas>Skyrybos ir gyvenimas skyrium

Dėmesio! Šiame puslapyje originalo kalba (LT) neseniai atlikta pakeitimų.

Puslapį jūsų pasirinkta kalba šiuo metu rengia mūsų vertėjai.

Swipe to change

portugalų**Skyrybos ir gyvenimas skyrium**

Portugalija

1 Kokios yra santuokos nutraukimo sąlygos?

Portugalijoje santuoka gali būti nutraukta abiejų šalių bendru sutikimu arba ginčo teisenos tvarka.

Pirmuoju atveju abu sutuoktiniai sudaro susitarimą dėl santuokos nutraukimo ir iš esmės susitaria dėl vienam iš sutuoktinių reikalingo išlaikymo mokėjimo, tėvų valdžios nepilnamečiams vaikams įgyvendinimo ir tolesnio šeimos gyvenamojo būsto naudojimo tvarkos.

Santuoka ginčo teisenos tvarka nutraukiama teisme, vienam iš sutuoktinių iškelus bylą kitam sutuoktiniui pasirėmus teisiškai patvirtintais faktais, kuriais įrodoma, kad, nepriklausomai nuo sutuoktinių kaltės, santuoka negrįžtamai iširo.

2 Kokie yra santuokos nutraukimo pagrindai?

Nutraukdami santuoką bendru sutikimu, sutuoktiniai neprivalo nurodyti pateikto prašymo priežasties.

Toliau išvardijami santuokos nutraukimo ginčo teiseną pagrindai:

- vienus metus trunkantis *de facto* gyvenimas skyrium. *De facto* gyvenimas skyrium reiškia, kad sutuoktiniai gyvena atskirai ir vienas sutuoktinis arba abu neketina atkurti bendro gyvenimo;
- kito sutuoktinio psichinės būklės pokyčiai, kurie trunka ilgiau nei vienus metus ir kurie dėl savo sunkumo kelia grėsmę galimybei bendrai gyventi;
- dingimas, kai dingęs sutuoktinis apie save nepraneša ilgiau nei vienus metus;
- bet kurie kiti faktai, iš kurių, nepaisant sutuoktinių kaltės, matyti, kad santuoka negrįžtamai iširo.

3 Kokios yra santuokos nutraukimo teisinės pasekmės:**3.1 asmeniniams sutuoktinių santykiams (pvz., teisei rinktis pavardę),**

Santuoka nutraukiama skyrybomis, kurios sukelia tokias pačias teisines pasekmes kaip santuokos pabaiga sutuoktiniui mirus, išskyrus įstatyme nustatytas išimtis.

Santuokos nutraukimo pasekmės atsiranda galutinai įsiteisėjus atitinkamam sprendimui, kuris yra neskundžiamas, tačiau sutuoktinių turtiniams santykiams pasekmės atsiranda atgaline data, t. y. nuo ieškinio pareiškimo dienos.

Jeigu nagrinėjant bylą nustatomas sutuoktinių *de facto* gyvenimas skyrium, kiekvienas sutuoktinis gali prašyti, kad santuokos nutraukimo pasekmės atsirastų atgaline data, t. y. nuo gyvenimo skyrium pradžios dienos, kuri nurodoma sprendime.

Nepaisant santuokos nutraukimo, sutuoktinis gali pasiilkti jam suteiktą kito sutuoktinio pavardę, jeigu šis su tuo sutinka arba taip nusprendžia teismas, atsižvelgdamas į nurodytas priežastis. Buvęs sutuoktinis sutikimą gali duoti notaro patvirtintame dokumente, teisme sudarytame dokumente (proceso metu raštu užfiksuotas šalių valios pareiškimas) arba pareiškime civilinės būklės aktus registruojančios įstaigos darbuotojo akivaizdoje. Prašymas priimti teismo sprendimą leisti naudoti buvusio sutuoktinio pavardę gali būti pateiktas nagrinėjant santuokos nutraukimo bylą arba atskiro proceso metu net ir po to, kai santuoka buvo nutraukta.

3.2 sutuoktinių turto padalijimui,

Nutraukiant santuoką nė vienas sutuoktinis dalijant turtą negali gauti daugiau, negu gautų, jeigu santuoka būtų sudaryta, turtui, įgytam susituokus, nustačius bendrosios dalinės nuosavybės teisinį režimą.

Kiekvienas sutuoktinis praranda visą turtą, kurį gavo arba turėjo gauti iš kito sutuoktinio arba su santuoka susijusios trečiosios šalies arba dėl santuokos sudarymo, nepaisant to, ar tokia nuostata numatoma prieš sudarant santuoką, ar ją sudarius. Dovanotojas gali nustatyti, kad padidėjusi nauda turi būti skirta susituokusiems tėvams gimusiems vaikams.

Santuokos nutraukimo pasekmės sutuoktinių turtiniams santykiams atsiranda galutinai įsiteisėjus sprendimui dėl santuokos nutraukimo, kuris yra neskundžiamas, tačiau jos galioja atgaline data, t. y. nuo ieškinio pareiškimo dienos.

Jeigu nagrinėjant bylą nustatomas sutuoktinių *de facto* gyvenimas skyrium, kiekvienas sutuoktinis gali prašyti, kad santuokos nutraukimo pasekmės atsirastų atgaline data, t. y. nuo gyvenimo skyrium pradžios dienos, kuri nurodoma sprendime.

Teismas gali bet kurio iš sutuoktinių prašymu leisti jam nuomoti šeimos gyvenamąjį būstą, nepaisant to, ar jis yra bendra nuosavybė, ar priklauso kitam sutuoktiniui, ypač atsižvelgdamas į kiekvieno iš sutuoktinių poreikius ir sutuoktinių vaikų interesus. Nuomai galioja gyvenamųjų patalpų nuomos taisyklės, tačiau teismas, išklausęs sutuoktinius, gali nustatyti sutarties sąlygas ir nutraukti nuomą, atsižvelgdamas į nuomotojo prašymą, jeigu tai pateisina vėliau atsiradusios aplinkybės. Sutuoktinių susitarimu ar teismo sprendimu nustatyta nuomos tvarka gali būti keičiama vadovaujantis bendrosiomis sutartinės jurisdikcijos taisyklėmis.

3.3 sutuoktinių nepilnamečiams vaikams,

Santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium, santuokos paskelbimo niekine ar pripažinimo negaliojančia atveju rūpinimasis vaikais, jiems priklausantis išlaikymas ir jo mokėjimo būdai nustatomi bendru tėvų susitarimu, kurį turi patvirtinti teismas (arba gyvenimo skyrium ir santuokos nutraukimo bendru sutikimu procesų atveju – civilinės būklės aktus registruojančios įstaigos pareigūnas).

Jeigu susitarimo nėra, teismas priima sprendimą, kuriame atsižvelgiama į nepilnamečio interesus, įskaitant glaudžių santykių su abiem tėvais palaikymą, paskatas sudaryti susitarimus ar sprendimus, kuriais būtų sudaromos vienodos sąlygos bendrauti su abiem tėvais, kurie vienodai prižiūrėtų vaiką.

Nepilnamečio globa gali būti skirta bet kuriam iš tėvų, trečiajam asmeniui arba švietimo ar globos įstaigai.

Daugiau informacijos žr. „Tėvų atsakomybė“.

3.4 pareigai suteikti išlaikymą kitam sutuoktiniui?

Abu sutuoktiniai privalo padėti vienas kitam ir po santuokos nutraukimo. Kiekvienas sutuoktinis turi teisę į išlaikymą, nepaisant santuokos nutraukimo pagrindų. Teisė gauti išlaikymą gali būti panaikinta, jeigu akivaizdu, kad ji nėra teisinga.

Nustatydamas išlaikymo dydį, teismas privalo atsižvelgti į santuokos trukmę, sutuoktinių indėlį į bendrą šeimos biudžetą, jų amžių ir sveikatos būklę, profesinę kvalifikaciją ir užimtumo galimybes, laiką, kurį galbūt turės skirti bendrų vaikų auginimui, gaunamą pelną ir pajamas ir apskritai į visas aplinkybes, darančias įtaką išlaikymą gaunančio sutuoktinio poreikiams ir išlaikymo išmokas mokančio sutuoktinio galimybėms.

Teismas pirmenybę privalo teikti bet kokioms išlaikymo prievolėms, susijusioms su išlaikymą mokančio sutuoktinio vaiku, o ne prievolei išlaikyti kitą sutuoktinį, su kuriuo santuoka buvo nutraukta.

Teisę gauti išlaikymą turintis sutuoktinis neturi teisės reikalauti išlaikyti pragyvenimo lygį, kurį jis turėjo gyvendamas santuokoje.

Daugiau informacijos žr. „Išlaikymas“.

4 Ką praktikoje reiškia teisės terminas „gyvenimas skyrium (separacija)“?

Gyvenant skyrium santuokos saitai nenutraukiami, tačiau panaikinama bendro gyvenimo ir rūpinimosi pareiga, nepažeidžiant teisės gauti išlaikymą.

Turtiniu požiūriu gyvenimas skyrium sukelia tokias pat pasekmes kaip ir santuokos nutraukimas.

Gyvenimas skyrium nutrūksta sutuoktiniams susitaikius arba nutraukus santuoką.

5 Kokios yra gyvenimo skyrium (separacijos) nustatymo sąlygos?

Gyvenimui skyrium, kuris nustatomas ginčo tvarka ar bendru sutikimu, *mutatis mutandis* taikomos santuokos nutraukimo ginčo teisena sąlygos.

6 Kokios yra gyvenimo skyrium (separacijos) nustatymo teisinės pasekmės?

Kaip nurodyta atsakyme į 4 klausimą, gyvenant skyrium santuokos saitai nenutraukiami, tačiau panaikinama bendro gyvenimo ir rūpinimosi pareiga, nepažeidžiant teisės gauti išlaikymą. Nustačius gyvenimą skyrium, turtiniams santykiams atsiranda tokios pat pasekmės kaip ir nutraukus santuoką.

Santuokos nutraukimo nuostatos *mutatis mutandis* taikomos gyvenimui skyrium.

Gyvenimo skyrium byla gali būti paversta santuokos nutraukimo byla, nors tai ir nėra santuokos nutraukimo proceso sąlyga ar dalis.

Tiesą sakant, jeigu sutuoktiniai per vienus metus nuo sprendimo dėl gyvenimo skyrium, kuris yra neskundžiamas, galutinio įsiteisėjimo dienos (nepaisant to, ar toks sprendimas buvo priimtas ginčo teisena, ar bendru sutikimu) nesusitaiko, kiekvienas sutuoktinis gali prašyti gyvenimo skyrium bylą paversti santuokos nutraukimo byla. Jeigu tokį prašymą pateikia abu sutuoktiniai, nurodytas terminas nebegalioja ir teismo sprendimas priimamas iš karto.

Jeigu minėtą prašymą pateikia vienas sutuoktinis, kitas sutuoktinis asmeniškai arba per jo teisinį atstovą bus informuotas apie galimybę per 15 dienų paduoti skundą, kuriame gali būti prašoma tik sutuoktinių sutaikymo. Gavęs įrodymus, teisėjas sprendimą dėl apeliacinio skundo priima per 15 dienų.

Prašymą gyvenimo skyrium bylą paversti santuokos nutraukimo byla taip pat galima pateikti civilinės būklės aktus registruojančiai įstaigai. Faktinėmis ir teisinėmis aplinkybėmis pagrįstas prašymas, įskaitant dokumentinius ir kitus įrodymus, turi būti pateikiamas civilinės būklės aktus registruojančiai įstaigai.

Atsakovui suteikiama teisė per 15 dienų paduoti skundą, prie kurio turi būti pridėti dokumentiniai ir kiti įrodymai.

Jeigu skundas nepaduodamas ir manoma, kad pareiškėjo nurodyti faktai yra teisingi, civilinės būklės aktus registruojančios įstaigos pareigūnas, patikrinęs, ar įgyvendinti teisiniai reikalavimai, patenkina prašymą.

Jeigu skundas paduodamas, civilinės būklės aktus registruojančios įstaigos pareigūnas numato per 15 dienų surengti taikinamąjį posėdį ir gali liepti atlikti teisinius veiksmus ir pateikti reikalingus įrodymus, kad išsiaiškintų, ar buvo įgyvendinti teisiniai reikalavimai.

Atsakovui padavus skundą, iš kurio matyti, kad pasiekti susitarimo nepavyks, šalys informuojamos apie galimybę per aštuonias dienas pateikti gynybos argumentus ir naujus įrodymus. Tuomet byla perduodama pirmosios instancijos teismui, kuris turi jurisdikciją pagal civilinės būklės aktus registruojančios įstaigos veikimo vietą.

Bendrosios kompetencijos teismo teisėjas, gavęs bylą, priima nutartį dėl įrodymų rinkimo ir nustato bylos nagrinėjimo posėdžio datą.

7 Ką praktikoje reiškia terminas „santuokos pripažinimas negaliojančia“?

Santuokos pripažinimas negaliojančia reiškia santuokos teisinių pasekmių panaikinimą nustačius svarbius su ja susijusius trūkumus.

8 Kokios yra santuokos pripažinimo negaliojančia sąlygos?

Santuokos gali būti pripažintos negaliojančiomis, kai:

- yra kokia nors kliūtis, dėl kurios santuoka negalioja (absoliutūs arba santykiniai negaliojimo pagrindai);
- nėra ketinančio sudaryti santuoką asmens arba abiejų asmenų sutikimo arba sutikimas buvo duotas per klaidą ar naudojant prievartą;
- nedalyvauja liudytojai, kai to reikalaujama pagal įstatymą.

Toliau nurodyti absoliutūs santuokos negaliojimo pagrindai, dėl kurių atitinkamas asmuo negali sudaryti santuokos su kuriuo nors kitu asmeniu:

- sutuoktinis nesulaukė šešiolikos metų;
- žinoma silpnaprotystė (taip pat ir aiškios nuovokos akimirka) ir draudimas arba neveiknumas dėl psichikos sutrikimų;
- anksčiau nenutraukta Katalikų bažnyčios ar civilinė santuoka, net jeigu gimimų, santuokų ir mirčių registre nebuvo padarytas atitinkamas įrašas.

Toliau nurodyti santykiniai santuokos negaliojimo pagrindai, dėl kurių atitinkami asmenys negali sudaryti santuokos vienas su kitu:

- tiesioji giminystės linija;
- antrojo laipsnio šoninė giminystės linija;
- tiesioji svainystės linija;
- vieno sutuoktinio ankstesnis teistumas už tyčinę kitos šalies sutuoktinio žmogžudystę arba bendrininkavimą ją vykdant, taip pat tuo atveju, jeigu ji nebuvo įvykdyta.

Santuoka gali būti pripažinta negaliojančia dėl sutikimo trūkumo, jeigu:

- santuokos sudarymo metu viena iš šalių dėl trumpalaikės negalios arba kitų priežasčių nesuprato savo veiksmų reikšmės;
- viena iš šalių suklydo dėl kitos šalies fizinės tapatybės;
- sutikimas buvo gautas panaudojus fizinę prievartą;
- sutikimas buvo apsimestinis.

Klaida, dėl kurios sutikimas negalioja, yra svarbi pripažįstant santuoką negaliojančia tik tais atvejais, kai negaliojimas pagrįstas esminėmis kito sutuoktinio asmens savybėmis ir įrodoma, kad santuoka nebūtų buvusi pagrįstai sudaryta, jeigu tokios savybės būtų buvusios žinomos.

Santuokos, sudarytos panaudojant psichologinę prievartą, gali būti pripažįstamos negaliojančiomis tik jeigu vienai šaliai rimtai ir neteisėtai grasinama ir jos baimė, kad tokie grasinimai bus įvykdyti, yra pagrįsta.

Jeigu kuris nors asmuo tyčia neteisėtai išgauna kitos šalies sutikimą, pažadėdamas apsaugoti nuo neprognozuojamų žalingų savo ar kitų asmenų veiksmų, tai laikoma neteisėtu grasinimu.

Sutikimo paskelbimas sudarant santuoką reiškia ne tik tai, kad sutuoktiniai nori sudaryti santuoką, bet ir tai, kad jų sutikimas duotas laisva valia nesuklydus ir be prievartos.

9 Kokios yra santuokos pripažinimo negaliojančia teisinės pasekmės?

Abiejų sutuoktinių sąžiningai sudarytos civilinės santuokos pripažinimas negaliojančia jų ir trečiųjų šalių atžvilgiu įsigalioja galutinai įsiteisėjus atitinkamam sprendimui.

Jeigu santuoką sąžiningai sudarė tik vienas sutuoktinis, tuomet tik tas sutuoktinis gali prašyti leisti pasinaudoti sutuoktinio statuso privalumais ir šiuo statusu pasinaudoti prieš trečiąsias šalis, jeigu toks statusas paprasčiausiai atspindi sutuoktinių tarpusavio santykius.

Tariama, kad sutuoktinis, kuris santuoką sudarė pagrįstai nežinodamas apie kliūtį, dėl kurios ji gali būti pripažinta niekine ar negaliojančia, arba kurio sutikimas buvo gautas panaudojus fizinę ar psichologinę prievartą, ją sudarė sąžiningai.

Teisminį sąžiningumo faktą gali patvirtinti tik valstybiniai teismai. Galioja prezumpcija, kad sutuoktiniai santuoką sudarė sąžiningai.

Santuoką paskelbus niekine ar pripažinus negaliojančia, sąžiningas sutuoktinis išlaiko teisę gauti išlaikymą galutinai įsiteisėjus sprendimui arba jį įregistravus.

10 Ar yra alternatyvių neteisminių priemonių, kuriomis su santuokos nutraukimu susijusius klausimus būtų galima išspręsti nesikreipiant į teismą?

Prieš pradėdant santuokos nutraukimo procesą civilinės būklės aktus registruojanti įstaiga arba teismas privalo informuoti sutuoktinius apie šeimos taikinimo paslaugas ir jų tikslus.

Šeimos taikinimas yra neteisminė priemonė, kuria naudojantis galima spręsti su šeimos santykiais susijusius konfliktus, kuriuos šalys, asmeniškai ir tiesiogiai dalyvaudamos, padedamos konflikto taikintojo, stengiasi taikiai išspręsti.

Šis alternatyvus ginčų sprendimo būdas gali padėti išspręsti konfliktus, susijusius su tėvų pareigų vykdymo tvarka, jų pakeitimu ir tokių pareigų nesilaikymu, santuokos nutraukimu ir gyvenimų skyrium, gyvenimo skyrium bylos pavertimu santuokos nutraukimo byla, skyrium gyvenančių sutuoktinių taikinimu, laikino ar galutinio išlaikymo priteisimu ar pakeitimu, šeimos būsto naudojimu, teisės naudoti kito sutuoktinio pavardę panaikinimu ir leidimu naudoti buvusio sutuoktinio pavardę.

Profesionalaus šeimos taikintojo veiklą licencijuoja Teisingumo ministerija (*Ministério da Justiça*); šeimos taikintojas turi pareigą susitikimuose, kuriuose stengiasi padėti šalims susitarti, veikti nepriklausomai ir nešališkai.

Dėl santuokos nutraukimo bendru sutikimu galima kreiptis į civilinės būklės aktus registruojančią įstaigą, išskyrus atvejus, kai santuoka nutraukiama remiantis susitarimu, sudarytu ginčo teise išnagrinėtoje byloje, ir pateikus prašymą nutraukti santuoką bendru sutikimu, prie kurio pridėdamas išsamus bendros nuosavybės aprašas, susitarimas dėl tolesnio šeimos gyvenamojo būsto naudojimo, susitarimas dėl sutuoktiniui būtino išlaikymo mokėjimo ir teismo sprendimas, kuriuo nustatoma tėvų valdžios vykdymo tvarka, arba susitarimas dėl tėvų valdžios vykdymo nepilnamečiams vaikams, jeigu teismai šiuo klausimu nepriėmė sprendimo.

11 Kur turėčiau pateikti prašymą (skundą) nutraukti santuoką, nustatyti gyvenimą skyrium (separaciją) arba santuoką pripažinti negaliojančia? Kokių formos reikalavimų reikia laikytis ir kokius dokumentus turėčiau pridėti prie prašymo?

Gyvenimas skyrium ir santuokos nutraukimas bendru sutikimu

Gyvenimo skyrium arba santuokos nutraukimo bendru sutikimu atveju prašymas pateikiamas civilinės būklės aktus registruojančiai įstaigai. Prie prašymo būtina pridėti šiuos dokumentus:

- išsamų bendros nuosavybės aprašą, kuriame nurodoma atitinkamo turto vertė, arba, jeigu sutuoktiniai nusprendžia padalyti šią nuosavybę, susitarimą dėl padalijimo, arba prašymą parengti tokį susitarimą;
- teismo sprendimo, kuriuo nustatoma tėvų valdžios vykdymo tvarka, pažymą arba susitarimą dėl tėvų valdžios vykdymo nepilnamečiams vaikams, jeigu teismai šiuo klausimu nepriėmė sprendimo;
- susitarimą dėl sutuoktiniui būtino išlaikymo mokėjimo;
- susitarimą dėl tolesnio šeimos gyvenamojo būsto naudojimo;
- ikivedybinės sutarties liudijimą, jeigu tokia sutartis sudaryta.

Išskyrus atvejus, kai pateiktuose dokumentuose nurodyta kitaip, laikomasi nuomonės, kad susitarimai galioja bylos nagrinėjimo metu ir vėliau.

Gyvenimo skyrium arba santuokos nutraukimo bendru sutikimu bylos iškeliamos civilinės būklės aktus registruojančiai įstaigai pateikiant sutuoktinių ar jų atstovų pasirašytą prašymą. Prašymas pateikiamas kartu su išvardytais dokumentais ir santuokos liudijimo kopija.

Gavęs prašymą, civilinės būklės aktus registruojančios įstaigos pareigūnas išskviečia sutuoktinius į posėdį, per kurį privalo patikrinti, ar tenkinami būtinieji teisiniai reikalavimai. Posėdyje sutuoktiniai informuojami apie galimybę pasinaudoti šeimos taikinimo paslaugomis; jeigu sutuoktiniai vis tiek nori nutraukti santuoką, susitarimai nagrinėjami ir sutuoktinių prašoma juos pataisyti, jeigu juose neužtikrinama tinkama vieno iš jų arba vaikų interesų apsauga. Šiuo tikslu galima atlikti teisinius veiksmus ir rinkti įrodymus. Jeigu teisinių reikalavimų laikomasi ir buvo paisoma pirmiau nurodytų procedūrų, civilinės būklės aktus registruojančios įstaigos pareigūnas prašymą tenkina.

Pateikus susitarimą, kuriuo nustatoma tėvų valdžios nepilnamečiams vaikams vykdymo tvarka, prieš nustatant susitikimo dieną byla persiunčiama prokuratūrai prie pirmosios instancijos teismo, turinčio kompetenciją nagrinėti bylą apylinkės, kuriai priklauso civilinės būklės aktus registruojanti įstaiga, teritorijoje; prokuratūra savo nuomonę dėl susitarimo pareiškia per 30 dienų.

Jeigu prokuratūra mano, kad susitarimu tinkamai neapsaugomi nepilnamečių interesai, pareiškėjai gali jį atitinkamai pakeisti arba pateikti naują susitarimą. Pastaruoju atveju susitarimas prokuratūrai bus teikiamas dar kartą. Jeigu prokuratūra mano, kad susitarimu tinkamai neapsaugomi nepilnamečių interesai arba sutuoktiniai pakeitė susitarimą pagal prokuratūros pateiktus nurodymus, priimamas sprendimas nutraukti santuoką.

Tais atvejais, kai pareiškėjai nesutinka su prokuratūros pateiktais pakeitimais ir vis tiek ketina nutraukti santuoką ir (arba) pateiktais susitarimais tinkamai neapsaugomi vieno sutuoktinio interesai, susitarimai netvirtinami, o byla perduodama apylinkės, kuriai priklauso civilinės būklės aktus registruojanti įstaiga, teismui.

Gavęs bylą, teisėjas nagrinėja sutuoktinių pateiktus susitarimus ir siūlo juos pakeisti, jeigu tokiais susitarimais tinkamai neapsaugomi vieno iš sutuoktinių arba jų vaikų interesai.

Tuomet teisėjas, atsižvelgdamas į susitarimų nuostatas, kurių šalys nepakeitė, nustato santuokos nutraukimo pasekmes. Jeigu kuriuo nors susitarimu tinkamai neapsaugomi kurio nors sutuoktinio interesai, toks sutuoktinis šiuo tikslu, siekdamas, kad siūlomi susitarimai būtų išnagrinėti, gali pateikti prašymą atlikti tam tikrus veiksmus ir surinkti reikalingus įrodymus. Nustatydamas santuokos nutraukimo pasekmes, teisėjas turėtų ne tik skatinti sutuoktinius sudaryti susitarimus, bet ir atsižvelgti į jau sudarytus susitarimus.

Tuomet priimamas sprendimas dėl santuokos nutraukimo ir šis faktas įrašomas atitinkamame registre.

Prašymai nustatyti gyvenimą skyrium arba nutraukti santuoką bendru sutikimu pateikiami teismui, jeigu šalys prie jų neprideda pirmiau minėtų susitarimų.

Šiuo atveju prašymas nutraukti santuoką pateikiamas teismui. Gavęs prašymą, teisėjas nagrinėja sutuoktinių pateiktus susitarimus ir siūlo juos pakeisti, jeigu tokiais susitarimais neapsaugomi vieno iš sutuoktinių arba jų vaikų interesai. Teisėjas, atsižvelgdamas į klausimus, dėl kurių šalys nesutarė, nustato santuokos nutraukimo pasekmes ir šiuo tikslu, siekdamas išnagrinėti pateiktus susitarimus, gali priimti nutartį dėl tam tikrų veiksmų atlikimo ir reikalingų įrodymų surinkimo. Nustatydamas santuokos nutraukimo pasekmes, teisėjas turėtų ne tik skatinti sutuoktinius sudaryti susitarimus, bet ir atsižvelgti į jau sudarytus susitarimus. Tuomet priimamas sprendimas dėl santuokos nutraukimo ir šis faktas įrašomas atitinkamame registre.

Ginčijamas gyvenimas skyrium arba santuokos nutraukimas

Prašymai dėl ginčijamo gyvenimo skyrium ar santuokos nutraukimo pateikiami šeimos bylų teismui arba, jeigu tokio teismo nėra, – teritorinę jurisdikciją turinčiam apylinkės teismui. Teritorinę jurisdikciją nustatoma pagal pareiškėjo (ieškinį pareiškiančio asmens) nuolatinę arba įprastinę gyvenamąją vietą. Santuokos nutraukimo nuostatos *mutatis mutandis* taikomos gyvenimui skyrium.

Gyvenimas skyrium nutrūksta sutuoktiniams susitaikius arba nutraukus santuoką.

Bet kuris sutuoktinis gali prašyti nutraukti santuoką ginčo teise, remdamasis ilgiau nei vienus metus trunkančiu *de facto* gyvenimu skyrium, kito sutuoktinio atsiradusia protine negalia, trunkančia ilgiau nei vienus metus, dėl kurios sunkumo negalima tęsti bendro gyvenimo, sutuoktinio dingimu, kai jis apie save nepraneša ilgiau nei vienus metus, ir kitus faktus, kurie, nepaisant sutuoktinių kaltės, rodo, kad santuoka negrįžtamai iširo.

Nukentėjęs sutuoktinis turi teisę kreiptis į bendrosios kompetencijos teismus dėl nuostolių, kuriuos sukėlė kitas sutuoktinis, atlyginimo pagal bendrąsias civilinės atsakomybės taisykles.

Sutuoktinis, kuris prašymą nutraukti santuoką pateikė remdamasis tuo, kad atsirado kito sutuoktinio protinė negalia, privalo kompensuoti jo asmeninę žalą, patirtą dėl santuokos nutraukimo; prašymą reikia pateikti nagrinėjant santuokos nutraukimo bylą.

Jeigu santuokos nutraukimo pagrindas yra kito sutuoktinio atsiradusi protinė negalia, trunkanti ilgiau nei vienus metus, dėl kurios sunkumo negalima tęsti bendro gyvenimo, ir sutuoktinio dingimas, kai jis apie save nepraneša ilgiau nei vienus metus, tuomet prašymą nutraukti santuoką gali pateikti tik tas sutuoktinis, kuris nurodo kito sutuoktinio atsiradusią protinę negalią arba dingimo faktą.

Jeigu sutuoktiniui, turinčiam teisę prašyti nutraukti santuoką, draudžiama tai padaryti, ieškinį gali pareikšti jo teisinis atstovas, kuriam įgaliojimus suteikė šeimos advokatas; jeigu teisinis atstovas yra kitas sutuoktinis, ieškinį teisės atlikti veiksma turėtojo vardu gali pareikšti bet kuris jų tiesiosios linijos giminaitis arba šoninės linijos giminaitis iki trečiojo laipsnio, jeigu jam tokius įgaliojimus suteikė šeimos advokatas.

Teisė nutraukti santuoką mirus sutuoktiniui neperleidžiama, tačiau autoriaus įpėdiniai gali tęsti bylą siekdami gauti palikimą, jeigu pareiškėjas miršta nagrinėjant bylą; ši taisyklė taip pat taikoma atsakovo įpėdiniais.

Pateikus prašymą, kurį galima nagrinėti, teisėjas nurodys dieną, kurią bus surengtas posėdis siekiant sutaukinimo, o pareiškėjas ir atsakovas gauna šaukimą atvykti į teismą asmeniškai.

Nepavykus taikinimui, teismas siekia, kad santuoką nutraukiantys sutuoktiniai bendru sutikimu sudarytų susitarimą; sudarius susitarimą arba sutuoktiniams bet kuriuo bylos metu nusprendus nutraukti santuoką, byla nagrinėjama *mutatis mutandis* taikant santuokos nutraukimo procedūrą.

Jeigu teisėjas negali priversti sutuoktinių sudaryti susitarimą dėl santuokos nutraukimo arba gyvenimo skyrium bendru sutikimu, jis siekia, kad sutuoktiniai susitartų dėl išlaikymo ir tėvų valdžios vykdymo tvarkos. Teisėjas taip pat siekia, kad sutuoktiniai, kai taikytina, susitartų dėl tolesnio šeimos gyvenamojo būsto naudojimo tvarkos bylos nagrinėjimo metu.

Bandydamos susitaikyti arba bet kurioje bylos stadijoje šalys gali bendru sutikimu susitarti dėl santuokos nutraukimo ar gyvenimo skyrium, jeigu įvykdomos būtinosios sąlygos.

Jeigu viena šalis nesutinka arba paaiškėja, kad sutaukinimas neįmanomas, teisėjas liepia atsakovui per 30 dienų pateikti savo gynybos argumentus; kartu su pranešimu atsakovui įteikiamas prašymo originalo dublikatas.

Jeigu atsakovo buvimo vieta nežinoma, o ieškant jo buvimo vietos buvo atlikti visi įstatyme nustatyti procesiniai veiksmai ir jie buvo vienodai nesėkmingi, nurodyta sutaukinimo data laikoma negaliojančia ir atsakovui įteikiamas šaukimas atvykti į teismą ir pateikti gynybos argumentus apie tai viešai paskelbiant. Suėjus terminui gynybos argumentams pateikti, byla toliau nagrinėjama įprasta tvarka. Per šią procedūrą nustatomas ginčo dalykas ir paskelbiami pagrindiniai įrodymai. Per šią procedūrą rengiamas baigiamasis posėdis ir pateikiami įrodymai. Po baigiamąjo posėdžio byla baigiama ir nusiunčiama teisėjui, kuris sprendimą priima per 30 dienų.

Priešieškinyje galima prašyti nustatyti gyvenimą skyrium, net jeigu pareiškėjas prašė nutraukti santuoką; jeigu pareiškėjas prašo nustatyti gyvenimą skyrium, atsakovas priešieškinyje gali prašyti nutraukti santuoką. Šiais atvejais sprendimą nutraukti santuoką reikėtų priimti patenkinus prašymą iškelti bylą ir priešieškini.

Santuokos pripažinimas negaliojančia

Santuokos pripažinimo negaliojančia faktu negalima remtis jokiais atvejais (teisme ar neteisme), kol jo nepatvirtino šiuo tikslu iškeltą bylą išnagrinėjęs teismas.

Ši byla iškeliama šeimos ir vaikų teismui pateikiant pradinį prašymą, kuriame nurodoma šalių tapatybė, aprašomi susiję faktai ir pateikiamas prašymas.

Teisė iškelti tokią bylą priklauso nuo ieškinio pagrindų (žr. *atsakymą į 8 klausimą*).

Sutuoktiniai arba bet kurie jų tiesiosios linijos arba šoninės linijos iki ketvirtąjo laipsnio giminaičiai, įpėdiniai ir sutuoktinių įvaikintojai, taip pat prokuratūra turi teisę, remdamiesi negaliojimo pagrindu, iškelti arba tęsti bylą dėl santuokos pripažinimo negaliojančia. Be to, iškelti arba tęsti bylą taip pat gali globėjas arba rūpintojas (jei asmuo yra nepilnametis, neveiksnius ar neįgalus dėl psichikos ligos), o dvipatystės atveju – pirmasis pažeidėjas sutuoktinis.

Paskelbti santuoką negaliojančia dėl suklaidinimo gali reikalauti patys sutuoktiniai ar bet kurie kiti asmenys, nukentėję nuo tokios santuokos. Kitais atvejais nedavus sutikimo, paskelbti santuoką negaliojančia gali prašyti tik savo sutikimo nedavęs sutuoktinis. Tačiau jeigu proceso metu pareiškėjas mirė, tęsti bylą gali jo giminaičiai, priklausantys tiesiajam giminytės linijai, paveldėtojai arba įtėviai.

Byla dėl santuokos pripažinimo negaliojančia dėl sutikimo nedavimo gali būti iškelta tik sutuoktinio, kuris nukentėjo dėl klaidos ar spaudimo, tačiau jeigu proceso metu pareiškėjas mirė, tęsti bylą gali jo giminaičiai, priklausantys tiesiajam giminytės linijai, paveldėtojai arba įtėviai.

Iškelti bylą dėl santuokos paskelbimo negaliojančia nesant liudytojų gali siūlyti tik prokuratūra.

Byla dėl santuokos pripažinimo negaliojančia, pagrįsta santuokos negaliojimo pagrindu, turėtų būti iškelta:

a) nepilnametystės, neveiknumo arba neįgalumo dėl psichikos ligos atveju arba žinomos silpnapatystės atveju, jeigu prašymą pateikia pats neįgalus asmuo, – praėjus ne daugiau kaip šešioms mėnesiams nuo tada, kai toks asmuo sulaukė pilnametystės, buvo panaikintas neveiknumas arba neįgalumas arba neliko silpnapatystės; jeigu prašymą pateikia kitas asmuo, – praėjus ne daugiau kaip trejiems metams po santuokos sudarymo, tačiau niekada neiškeliama, jeigu sulaukiama pilnametystės, panaikinamas neįgalumas arba nelieka žinomos silpnapatystės;

b) teistumo už ketinamo vesti asmens sutuoktinio žmogžudystę atveju – per trejus metus nuo santuokos sudarymo;

c) kitais atvejais – ne vėliau kaip per šešis mėnesius nuo santuokos nutraukimo.

Iškelti bylą iki santuokos nutraukimo gali tik prokuratūra.

Byla dėl santuokos pripažinimo negaliojančia, esant nenutrauktai ankstesnei santuokai, negali būti pradėta ar tęsiama, kol nagrinėjamas ieškiny byloje dėl pirmosios dvipatystės santuokos paskelbimo niekine arba jos pripažinimo negaliojančia.

Byla dėl santuokos paskelbimo negaliojančia dėl vieno arba abiejų būsimų sutuoktinių sutikimo nebuvimo gali būti pradėta nepraėjus trejiems metams po santuokos sudarymo arba, jeigu apie santuoką pareiškėjas nežinojo, – per šešis mėnesius nuo akimirkos, kai jis sužinojo apie santuoką.

Ieškiny dėl santuokos pripažinimo negaliojančia dėl tikrosios valios nepareiškimo nenagrinėjamas, jeigu jis nepareiškiamas per šešis mėnesius nuo trūkumo panaikinimo.

Byla dėl santuokos pripažinimo negaliojančia nesant liudytojų gali būti pradėta praėjus ne daugiau kaip metams po santuokos sudarymo.

Kartu su pradiniu prašymu būtina pateikti santuokos liudijimą ir, esant reikalui (jeigu prašymo priežastis yra amžius), būsimą sutuoktinio gimimo liudijimą.

Suėjus pirmiau minėtam terminui, byla toliau nagrinėjama įprasta tvarka.

Santuokos pripažinimo negaliojančia klausimas laikomas išspręstu, o santuoka – galiojančia nuo jos sudarymo momento, jeigu prieš įsiteisėjant galutiniam teismo sprendimui dėl santuokos pripažinimo negaliojančia atsiranda kuri nors toliau nurodyta aplinkybė:

- a) jeigu asmuo, kuris dėl savo amžiaus negali sudaryti santuokos, sulaukęs pilnametystės patvirtina savo santuoką civilinės būklės aktus registruojančios įstaigos pareigūno ir dviejų liudytojų akivaizdoje;
- b) jeigu asmuo, kuris nėra veiksnus arba turi protinę negalią, a punkte nurodytomis sąlygomis patvirtina savo santuoką išnykus jo protinei negaliai ar pripažinus jį veiksnium arba silpnaprotystės atveju – teismui atlikus ekspertizę dėl psichinės būklės;
- c) jeigu asmens dviapatystė paskelbiama niekine arba pripažįstama negaliojančia;
- d) jeigu liudytojai sudarant santuoką nedalyvavo dėl pagrindų priešasčių, pvz., kai tokias priešastis pripažįsta civilinės būklės aktus registruojančios įstaigos pareigūnas, jeigu jam nekyla abejonių dėl santuokos sudarymo fakto.

12 Ar galima gauti teisinę pagalbą proceso išlaidoms padengti?

Taip, teisinė pagalba teikiama visuose teismuose ir visų rūšių bylose.

Daugiau informacijos žr. „Teisinė pagalba“.

13 Ar galima apskųsti teismo sprendimą dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium (separacijos) nustatymo arba santuokos pripažinimo negaliojančia?

Taip. Šiose bylose visada galima paduoti apeliacinį skundą.

14 Ką turėčiau daryti, kad kitos valstybės narės teismo priimtas sprendimas dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium ar santuokos pripažinimo negaliojančia būtų pripažintas šioje valstybėje narėje?

Jeigu atitinkamas sprendimas buvo priimtas Europos Sąjungos valstybėje narėje, išskyrus Daniją, jis kitose valstybėse narėse pripažįstamas pagal 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2201/2003.

Jeigu sprendimas priimtas Danijoje, taikoma speciali užsienio teismo sprendimo peržiūros procedūra.

Per šią procedūrą dokumentas, kuriame yra peržiūrėtinas sprendimas, pateikiamas kartu su prašymu, o priešinga šalis informuojama, kad ji per 15 dienų gali pateikti atsiliepimą į ieškinį. Pareiškėjas atsakymą gali pateikti per 10 dienų nuo pranešimo apie pateiktą atsiliepimą į ieškinį dienos. Šalims pateikus visus pareiškimus ir atlikus visus būtinus procesinius veiksmus, visi dokumentai per 15 dienų įteikiami šalims ir prokuratūrai.

Teismo sprendimas patvirtinamas, jeigu:

- a) nekyla jokių abejonių dėl dokumento, kuriame yra teismo sprendimas, autentiškumo ar patikimumo;
- b) jis yra įsiteisėjęs pagal kilmės šalies įstatymus;
- c) jį priėmė teismas, kuris turėjo jurisdikciją pagal įstatymą ir jį nebuvo pažeista, be to, teismo sprendime neturi būti nuostatų, kurios priklauso išimtinai Portugalijos teismų jurisdikcijai;
- d) jo negalima ginčyti *lis pendens* arba *res judicata* pagrindais Portugalijos teisme, išskyrus atvejus, kai užsienio teismas neleido iškelti bylos;
- e) atsakovas buvo tinkamai informuotas apie bylą pagal kilmės šalies teismo įstatymus, o nagrinėjant bylą buvo laikomasi šalių teisės į gynybą ir vienodą apsaugą principų;
- d) jame nėra nuostatų, kurių pripažinimas aiškiai prieštarautų Portugalijos viešosios tarptautinės tvarkos principams.

15 Į kurį teismą reikėtų kreiptis, siekiant užginčyti kitos valstybės narės teismo priimtą sprendimą dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium ar santuokos pripažinimo negaliojančia? Kokia tvarka taikoma šiais atvejais?

Jeigu Europos Sąjungos valstybėse narėse, išskyrus Daniją, atitinkama šalis nusprendžia prašyti pripažinti sprendimą dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium ar santuokos pripažinimo negaliojančia, prašymas pateikiamas šeimos bylų teismui. Teritorinę jurisdikciją turintis teismas nustatomas pagal valstybės narės, kurioje buvo pateiktas prašymas pripažinti sprendimą, vidaus teisę.

16 Kokios valstybės teisė taikoma santuokos nutraukimo bylose kai sutuoktiniai negyvena šioje valstybėje narėje arba jų pilietybės skiriasi?

Pagal nacionalines įstatymų kolizijos taisykles santuokos nutraukimo ir gyvenimo skyrium bylose taikomi bendrieji sutuoktinių gyvenamosios vietos nacionaliniai įstatymai. Jeigu sutuoktinių pilietybė skirtinga, taikoma jų bendros įprastinės gyvenamosios vietos teisė; jeigu tokios vietos nėra, taikoma šalies, su kuria yra labiausiai susijęs jų šeimos gyvenimas, teisė.

Tačiau jeigu gyvenant santuokoje keitėsi taikoma teisė, gyvenimas skyrium arba santuokos nutraukimas gali būti grindžiamas tik tam tikru faktu, kuris buvo svarbus jam įvykstant.

Papildoma informacija

Papildomą informaciją galima gauti šiose svetainėse:

[Teisingumo ministerija](#)

[Teisingumo politikos generalinis direktoratas](#)

[Teisingumo vykdymo generalinis direktoratas](#)

[Socialinės reabilitacijos generalinis direktoratas](#)

[Registracijos ir notarinių reikalų institutas](#)

[Alternatyvaus ginčų sprendimo tarnyba](#)

[Aukščiausiasis Teismas](#)

[Koimbros apeliacinis teismas](#)

[Evoros apeliacinis teismas](#)

[Lisabonos apeliacinis teismas](#)

[Porto apeliacinis teismas](#)

[Gimmarainso apeliacinis teismas](#)

[Oficialusis leidinys](#)

[Teisinių dokumentų duomenų bazė](#)

Paskutinis naujinimas: 30/04/2018

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teismo tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.